

TÜRKİYE'DE YETİŞKİN EĞİTİMİ ALANINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR

Ar. Gör. Ahmet DUMAN *

Her örgüt bir gereksinimden doğar ve kurulurken göz önünde bulunduru-
lan etkenler çevrenin o andaki koşullarıdır. Bu koşulların (toplumsal, ekonomik
ve kültürel) hızla değişmesi örgütün girdilerini ve çıktılarını etkilemektedir. Bu
etkilerin bazıları örgütün çalışmasını kolaylaştırırken bazıları da
zorlaştırmaktadır. İşte örgüt açısından sorun örgütün amaçlarını
gerçekleştirmesini durduran, yavaşlatan veya saptıran engeldir. (Başaran
1989, s. 214)

Yönetim bir sorun çözme süreci olduğuna göre sorunun olmadığı bir
örgütte yönetime de gereksinim yoktur. Yani yönetim örgütte sorun veya so-
runlar olduğu için vardır. Ancak örgütsel etkililiği sağlamak ve sürekli hale getir-
mek için varolan sorunların zamanında ve etkin bir şekilde çözülmesi gere-
kir. Yönetim, sorunlar ne denli zamanında ve etkin çözerse o denli başarılı
olur.

Dünya da ve Türkiye'de yetişkin eğitimi (Halk Eğitimi) alanında karşılaşılan
bazı temel sorunlar vardır. Tekin (1990, s. 9 - 22) bu sorunları 5 alt başlık
altında toplamıştır. Bunlar :

- a) Kaynak sorunları
- b) Araştırma sorunları
- c) Personel sorunları
- d) Eşgüdüm sorunları
- e) Yaygın eğitim kurumları ve örgün eğitim kurumlarının bütünleşememesi.

Bülbül'e göre (1987, s. 291) ise Türkiye'de Yetişkin eğitimi alanında
karşılaşılan en önemli sorunlar örgütsel sorunlar ve personel sorunlarıdır.
Diğer yandan Okçabol'da (1988, s. 13-14) bu sorunları 4 başlık altında top-
lamıştır. Bunlar :

- a) Yetişkin eğitimci yani personel sorunları
- b) Katılımla ilgili sorunlar
- c) Kurumsal sorunlar
- d) Kurslarla ilgili sorunlar.

---

* A. Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi, Halk Eğitimi Bölümü.

Bu çalışmada, 1991 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesinde yapılan Türkiye'de Halk Eğitim Başkanlarının Yeterliklerinin saptanması konulu (A Study on the Determination of the Heads of Adult Education in Turkey) bir araştırmanın Türkiye'de yetişkin eğitimi alanında karşılaşılan sorunlarla ilgili bulgularından söz edilecektir. Araştırma anketinin sonunda yer alan açık uçlu bir soruya 66 halk eğitim merkez müdürü ve 12 halk eğitim başkanı olmak üzere toplam 78 denek yanıt vermiştir. Verilen yanıtlara göre sorunlar şunlardır :

1. Halk eğitim başkanlığının yapısı statüsü ve görevleriyle ilgili sorunlar : Deneklerin % 34.6'sı tarafından bu konu sorun olarak belirtilmiştir. Halk eğitim başkanları, 1979 tarih ve 16720 sayılı resmi gazetede yayımlanan yaygın eğitim kurumları yönetmeliğine göre il milli eğitim müdür yardımcılarında birisidir. İlgili müdür yardımcısına diğer görevlerle birlikte ek olarak bir de halk eğitimi görevi verilir. Yani halk eğitim başkanlarının tek görevi halk eğitimi değildir. Halk eğitimi ikinci belkide üçüncü veya dördüncü görevidir. 1979 tarihli yaygın eğitim kurumları yönetmeliğine göre yetişkin eğitiminden il düzeyinde halk eğitim başkanı sorumlu gibi görünse de gerçekte halk eğitim başkanının yetişkin eğitimi ile ilgili yetki ve sorumlulukları çok sınırlıdır. Bunlara ek olarak halk eğitim başkanı il milli eğitim müdür yardımcısı olduğu için halk eğitim başkanlığı sık sık el değiştirmektedir. Zaten Türkiye'de halen görev yapmakta olan halk eğitimcilerin hemen hemen hiçbirisi halk eğitimi alanında lisans, yüksek lisans veya doktora düzeyinde öğrenim görmemiştir. Ayrıca halk eğitimciler halk eğitimiyle ilgili bilgi beceri ve yeterliliklerini öncelikle alanda çalışarak kazanmaktadırlar. Bu durumda halk eğitimcilerin özellikle halk eğitim başkanlarının sık sık değişmesi çok önemli bir sorundur.

2. Halk eğitim merkez müdürlüklerinin ilçe milli eğitim müdürlüklerine bağlanması sorunu : Deneklerin % 25.6'sı bu konuyu sorun olarak ifade etmiştir.

Halk eğitim merkezleri, 13.08.1984 tarih ve 2170 sayılı tebliğler dergisinde yayımlanan il ve ilçe milli eğitim müdürlükleri yönetmeliğine göre, ilçe milli eğitim müdürlüklerine bağlandı. Bu durum genellikle halk eğitimiyle ve eğitim yönetimiyle pek ilgisi bulunmayan ve gerçekte bir öğretmen olan ilçe milli eğitim müdürleriyle bina, araç - gereç açısından ilçe milli eğitim müdürlüklerine göre daha olanaklı olan halk eğitim merkez müdürleri arasındaki gereksiz sürtüşmelere neden olmaktadır. Bu sürtüşme de sunulan halk eğitimi hizmetlerinin niteliğini ve niceliğini olumsuz yönde etkilemektedir.

3. Bina, araç - gereç yokluğu : Deneklerin % 24.3'ü tarafından işaret edilen bu sorun çok genel bir sorun olmakla birlikte yeterli hizmet üretmemenin en önemli nedenlerinden birisidir.

4. Yaygın eğitimle örgün eğitimin bütünleşmemesi : Deneklerin % 15.3'ü bu soruna değinmiştir. Bu iki alan birbirinden bazı açılardan farklı olmakla birlikte biri diğerinin tamamlayıcısıdır. Türkiye'de bu iki sistem iç içe

olduğu halde bir türlü bütünleşememişler ve bütünleşmesi için gerekli çalışma ve düzenlemeler yapılamamıştır. Bu durum halk eğitimi alanının gelişmesini sürekli engellemiştir.

5. Yönetmelik sorunu : Deneklerin % 14.1'i tarafından sorun olarak belirtilen 1979 tarih ve 16720 sayılı resmi gazetede yayımlanan yaygın eğitim kurumları yönetmeliğinin bir çok maddesi ya değişmiş ya da işlevsiz hale gelmiştir. Bu durumda yönetmelik değişikliği kaçınılmaz görülmektedir.

6. Halk eğitimcilerin niteliği sorunu : Deneklerin % 12.9'u tarafından halk eğitimcilerin halk eğitimi alanında öğrenim görmelerinin gerekliliğine ve halâ varolan halk eğitimcilerin bilgi beceri ve yeterliliklerinin artırılmasına işaret edilmiştir.

7. Hizmet - İçi eğitim etkinliklerinin yetersizliği : Deneklerin % 11.5'i bu soruna dikkat çekmiştir. Yazarın aynı araştırmasında halk eğitim başkanlarının % 55'i 3 ya da daha az sayıda hizmet - içi eğitim etkinliğine katılırken % 6'sının hiç katılmadığı bulgulanmıştır. Diğer yandan halk eğitim merkez müdürlerinin % 21'i hiçbir hizmet - içi eğitim etkinliğine katılmazken % 68'i 3 ya da daha az hizmet içi eğitim etkinliğine katıldığı da elde edilen bulgular arasındadır. Bu durumda hizmet - içi eğitim etkinliklerinin nicelik ve nitelik olarak geliştirilmesi gerekliliği ortadadır.

8. Kaynak yetersizliği : Deneklerin % 10.2'si tarafından belirtilen kaynak yetersizliği sorunu diğer alanlarda olduğu gibi halk eğitimi alanında da önemli bir sorundur. Alandaki kaynak sorununun çözümüne yönelik bir takım uygulamalar yapılmakla birlikte sorunun çözümüne yetmemektedir.

9. Eşgüdüm sorunu : Deneklerin % 7.7'si bu soruna işaret etmiştir. İl ve ilçe düzeyinde halk eğitim hizmeti sunan kurum ve kuruluşlar arasında eşgüdüm yokluğu önemli bir sorundur. Bu eşgüdüm eksikliği aynı hizmetlerin tekrarına personel bina araç - gereç ve kaynak yetersizliğinden bazı hizmetlerin verilememesine neden olmaktadır. Örneğin il ya da ilçe tarım müdürlüğü bir konservecilik kursunun açılması için araç ve kaynağa sahip olabilir. Ancak personel ve yer bulamadığı için kurs açılmayabilir. Oysa kurumlar arası eşgüdüm olanak ve fırsatları sağlansa personel ve yer halk eğitim merkezi tarafından karşılanıp kurs açılabilir. Eşgüdüm sorunu sadece il ve ilçe düzeyinde değil bakanlıklar arası ve ulusal düzeyde de ele alınması gereken önemli bir sorundur.

10. Personel Yokluğu : Deneklerin % 6.4'ü tarafından özellikle halk eğitim merkez müdür yardımcısı, kadrolu kurs öğretmeni ve rehber öğretmeni yokluğu önemli bir sorun olarak belirtilmiştir.

Deneklerce belirtilen diğer sorunlar ise şunlardır :

a) Halk eğitimi alanında ilk kez çalışmaya başlayacaklara yönelik hizmet - içi eğitim programlarının yokluğu.

b) İl ve ilçe halk eğitimi plânlama ve işbirliği kurulunun çalışmalarının işlevsizliği. Bu kurulların çalışmalarına gereken önem verilmemektedir. Oysa bu kurullar yoluyla il ve ilçe düzeyinde işbirliği ve eşgüdüm sağlanarak daha işlevsel ve etkili hizmetler verilebilir.

c) Yaygın eğitim enstitüsü çalışmalarının yaygınlaştırılmaması ve halk eğitimi bültenlerinin sürekliliğinin sağlanamaması.

d) Bölgesel ve ilk düzeyinde işbirliği toplantılarının yapılmaması.

e) Yeni geliştirilmiş kurs programlarının yokluğu.

f) Akşam okulları sorunu.

g) Halk eğitimini koruma ve geliştirme dernekleriyle ilgili sorunlar.

h) Halk eğitiminde denetim sorunu.

Sonuç

Saptanan sorunlara baktığımızda, sorunların daha çok örgütün yapı ve süreç boyutuyla ilgili olduklarını görebiliriz. Bunun için 13. Milli Eğitim Şurası öncesi ve sonrası uzmanlarca dile getirilen "Yeniden yapılanma gereği" dikkate alınarak gerekli çalışmalara ivedilikle başlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Başaran, İbrahim Ethem, **Yönetim**, Ankara: Gül Yayınevi, 1989
- Bülbül, A. Sudi, " Halk Eğitimcilerin Yetiştirilmesinde Üniversitenin Yeri ve Rolü" (Tebliğ), **H. Ü Eğitim Fak. Dergisi**, Özel Sayı, 1987, 2, 282, 300
- Duman, Ahmet, " A Study on the Determination of the Heads of Adult Education in Turkey." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, O. D. T. Ü., Ankara: 1991.
- Okçabol, Rıfat, " Yaygın Eğitimde Sorunlar", **Öğretmen Dünyası Dergisi**, 1988 106, 13 -15
- Tekin, Meral, " Halk Eğitim Merkezleri Etkinliklerinin Yönetimi", Yayınlanmamış Araştırma Raporu, Ankara :1990.